

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Арапакі Марини Володимирівни «Культурна маргінальність у соціальному та віртуальному просторі сучасного суспільства», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 Філософія

Актуальність дисертаційного дослідження Марини Володимирівни Арапакі обумовлена необхідністю рефлексивної ревізії як загально культурних процесів сучасного суспільства в цілому, так й феномену культурної маргінальності зокрема, в зв'язку з принциповими змінами в світоглядному просторі сьогодення. З огляду на поступову відмову від глобалізації та переорієнтацію на багатополарний світ, метамодерну осциляцію між культурними парадигмами попередніх епох, перманентну інноваційність та динамічну переорієнтацію системи координат з неперервною зміною смислових та ціннісних меж, що слушно відзначив в своїй монографії «Текуча сучасність» Зигмунд Бауман, явище культурної маргінальності потребує кардинального переосмислення та довизначення відповідно до вищезазначених ознак сучасного суспільства. Знаковим аргументом філософської уваги до культурної маргінальності виступає віртуалізація культурного простору інформаційного суспільства. В цьому зв'язку, тема, що досліджена в роботі й ракурси її осмислення слушно відповідають актуальним запитам часу.

Отже, дослідницька акцентуація роботи чітко визначила проблему культурної маргінальності та її трансформації в контексті зворушливих змін сучасного інформаційного суспільства, що очікує свого вирішення у вигляді системного вивчення питання та надання новітньої моделі культурної маргінальності в результаті переосмислення її змісту, принципів здійснення в умовах непередбаченості, як характерної ознаки Метамодерну та евристичної ролі в формуванні смисло-ціннісних орієнтирів соціокультурної перспективи.

Відповідно, мета дисертації, що полягає в «аналізі культурної маргінальності, в умовах соціокультурних трансформацій соціального простору суспільства», чітко окреслює проблемне поле дослідження, презентуючи культурну маргінальність в якості об'єкту та її специфіку здійснення в контексті

сучасних процесів соціо-культурних трансформацій, зокрема, віртуалізації. Для досягнення мети визначенні завдання роботи, що слушно відображають логіку здійснення дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації оцінюється позитивно, виходячи з наступних положень:

- Чітка архітектоніка викладення матеріалів дослідження та логічна послідовність вирішення проблемних питань обраної тематики з узагальненнями за кожним розділом та загальним висновком, у відповідності поставленої мети та завдань дослідження кінцевим результатам роботи;

- Значна кількість опрацьованих філософських праць, як зарубіжних так й українських дослідників щодо питання культурної маргінальності та похідних феноменів «соціальний простір», «віртуальний простір» тощо, що складає концептуальне підґрунтя для змістовного розгортання власного дослідження;

- Релевантний вибір методів та принципів дослідження, що відповідають проблемному полю та історико-філософському контексту, а саме: діалектичний, структурний, історико-філософський, соціокультурний методи, що сприяють об'єктивним висновкам підрозділів та розділів.

Змістова послідовність трьох роділлів роботи логічно здійснюється від загальних методологічних настанов, через осмислення культурної маргінальності в соціокультурному контексті рефлексивного досвіду зарубіжних та українських дослідників 20 – 21 століття до конкретизації проблеми культурної маргінальності в її сучасному віртуальному вимірі соціокультурного здійснення. Сильною стороною роботи виявляється ретельне опрацювання значної кількості дослідницької літератури, відповідно до всіх ключових питань дисертації. Бібліографія об'єднує загалом 187 джерел, що вказує на високий рівень обізнаності та ретельності під час підготовки роботи. Важливою є широка географія іноземних джерел (132 джерела), що свідчить про уважний огляд зарубіжного дискурсу та можливість вирішення проблеми у контексті світової наукової спільноти. Вивчення дослідницької літератури стає основним

підґрунтям для авторських узагальнень, хоча іноді звужується до розлого огляду та реферативного викладення в очікуванні власних виходів на новітні дослідницькі позиції. Значна кількість представлених підходів, поглядів та розумінь щодо ключової проблеми роботи – культурної маргінальності, створює історико-філософське та аналітичне підґрунтя здійснення результатів дослідження.

Структура роботи чітко відображає послідовний аналіз культурної маргінальності. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи дослідження, включно з впливом інформатизації та віртуалізації на сучасну культуру. Другий розділ присвячений дослідженню маргінальності в соціальному бутті сучасного суспільства, із обґрунтуванням ролі Метамодерну як етапу, де творчість є сутністю життєвої позиції людини, яка є мультикультурною та здатною самостійно вибудовувати різні прояви своєї ідентичності. Для людини Метамодерну характерна маргінальність як інструмент постійних змін з ціллю розширення вимірів власного буття. Третій розділ аналізує значення віртуального простору для репрезентації культурної маргінальності, яка постає як форма культурної адаптації.

Достовірність та наукова новизна роботи

Представлені аспекти наукової новизни повністю висвітлені та логічно доведені в ході викладення дослідження, що знайшло відображення в висновках роботи. Особливу наукову цінність новизни можна зазначити в наступному:

Вперше феномен культурної маргінальності розглянуто в широкому спектрі соціо-культурного простору сучасності з урахуванням специфіки диджиталізованого суспільства. Це розширює уявлення про сучасну культуру через її прояви у цифровому середовищі та їх специфіці у таких культурних проектах як диджитал-арт, медіа-арт, віртуальні музеї тощо.

Наукову цінність містить здобуток дисертації стосовно визначення основними засадами соціокультурних трансформацій сучасні явища інформатизації та віртуалізації, які впливають на культуру та обрії культурної маргінальності, змінюючи вимір маргінальності під впливом інфокомунікаційних

технологій. Переосмислення культурної маргінальності в цьому ракурсі визначається в дисертації як умова переходу від Постмодерну до Метамодерну.

Наукова новизна притаманна висновку щодо визначення культурної маргінальності як точки біфуркації в динаміці соціокультурного буття, що здатна концентрувати у собі процеси трансформації соціокультурного поля, виступаючи індикатором поточного стану культури.

Важливим результатом роботи є виявлення нового типу культурної маргінальності в умовах віртуалізації, згідно чому фіксується зростання культурних послуг, які не отримали здійснення в соціальному просторі попереднього періоду (до доби диджиталізації) та виступають ознаками трансформації гуманізму в умовах споживчого суспільства.

Результати дисертаційного дослідження в повній мірі викладено в опублікованих працях, а саме у 5-х публікаціях в наукових фахових виданнях України, в 1 зарубіжному науковому виданні та апробовані на наукових всеукраїнських та зарубіжних конференціях з публікацією тез доповідей.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи:

1. Потребує пояснення визначення «Філософія культурної маргінальності», чому присвячений підрозділ 2.3 та розкриває аспекти філософського підходу (аналізу) феномену культурної маргінальності. Розуміння поняття «Філософія» як умоглядної сфери абстрактного теоретизування про сутнісне у вигляді системного вчення відрізняється від філософського погляду на об'єкт дослідження. Здається дослідниця ототожнює поняття «філософія» та «філософський аналіз», претендуючи на створення нового напрямку в соціальній філософії. Тоді як в межах означеного підрозділу відбувається здійснення філософського аналізу об'єкту роботи. Чи доцільно використовувати термін «Філософія культурної маргінальності» у виокремленому ракурсі, враховуючи що весь дослідницький простір представленої роботи має здійснюватися згідно філософської методології. Тем більш, що фундаментальна сфера філософії, а саме онтологічний аспект культурної маргінальності представлений недостатньо обґрунтованим.

2. У роботі практично відсутнє методологічне визначення поняття «віртуальний простір», яке зазначено як необхідний інструмент задля комплексного вивчення репрезентації культурної маргінальності в умовах тих трансформацій, яким підпорядковується сучасне суспільство та культура. Тому його визначення саме у цьому контексті збагатило б дану кваліфікаційну роботу.

3. Проблематика культури доби Метамодерну, її ознаки та характеристики відносяться до дискусійного поля сучасних культурфілософів 21 століття: чи вважати Метамодерн принципово новою світоглядною парадигмою або продовженням Постмодерну. В цьому зв'язку, звертання в дослідженні до метамодерних кореляцій потребує: по-перше, чіткого методологічного обґрунтування Метамодерну як самостійної культурної доби; по-друге, змістовного розведення визначень понять Метамодерн та Метамодернізм, з огляду на європейську традицію використовувати тільки термін Метамодернізм; по-третє, чітко визначити чинники та характеристики соціокультурної трансформації культурної маргінальності в означену добу, як перехід від Постмодерну до Метамодерну, що тільки декларується в роботі.

4. У підрозділі 3.3. «Віртуальні культурні проєкти як складові соціального простору українського суспільстві: сучасні освітні практики та свобода метамодерну», саме освітні практики розкриті лише частково. Освітні практики мають тісний взаємозв'язок із культурними практиками та містять значущий вплив на культурний простір суспільства, тому розкриття освітнього компоненту в дисертаційній роботі вимагає більш ретельного наукового обґрунтування, враховуючи свободу, як декларований в дисертації, чинник Метамодерну.

Висловлені зауваження мають характер уточнень та рекомендацій, оскільки дисертаційне дослідження має потужний потенціал для подальшого наукового розгляду.

Дисертаційна робота Арапакі Марини Володимирівни на тему: «Культурна маргінальність у соціальному та віртуальному просторі сучасного суспільства»,